

การจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น
MANAGEMENT OF SUNDAY BUDDHIST STUDY CENTER BAN PHAI DISTRICT,
KHON KAEN PROVINCE

สรินญา มารศรี¹, กนกวรรณ ประจันตะเสน², อำนวยพร โสมจุมจัง³
Sarinya Marasri¹, Kanokwan Prachantasen², Aumnuyporn Homchoomchung³
^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
^{1,2,3}Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author e-mail: Sarinya_Marasri@hotmail.com

Received: 2 June 2022; Revised: 8 June 2022; Accepted: 14 June 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น และ 2) เสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ ตัวแทนจากคณะกรรมการบริหารและครูศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 30 คน

ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัญหาการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัด ขอนแก่น โดยภาพรวม พบว่า มีข้อจำกัดในด้านทรัพยากรการบริหารที่จำเป็นและเอื้อให้เกิดความสำเร็จในการจัดการศึกษา

2) แนวทางในการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดขอนแก่น ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนงบประมาณ และบุคลากรมากกว่านี้ ส่งเสริม/ จัดหาสื่อเทคโนโลยี เพื่อใช้ในการสอนของผู้สอนอย่างเพียงพอ และประชาสัมพันธ์ให้เห็นความสำคัญ ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

คำสำคัญ:

การจัดการ,
พระพุทธศาสนา,
ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ABSTRACT

The objectives of this research article were: 1) to study the problem of management in the Sunday Buddhist Study Center in Ban Phai district, Khon Kaen Province. And 2) to suggest guidelines for the management of the Sunday Buddhist Study Center in Ban Phai district, Khon Kon Province This research is a qualitative research. The target groups used in this research were representatives from the Executive Committee and teachers of the Sunday Buddhist Study Center in Ban Phai district, Khon Kaen Province, 30 people.

The result of the study found that: 1) The problematic state of the management of the Sunday Buddhist Study Center in Khon Kaen Province, as a whole, was found to be limited in terms of necessary administrative resources and facilitated success in educational management.

2) Management guidelines of the Sunday Buddhist Study Center in Khon Kaen Province Government and related agencies should provide budget support. And more personnel, promote/provide technology media for use in the teaching of the teachers sufficiently and publicize the importance of the Sunday Buddhist Study Center.

Keywords:

*Management,
Buddhism,
Sunday Buddhist Study Center,*

บทนำ

สังคมไทยในอดีตมีลักษณะที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การที่สถาบันพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาทอย่างสูงยิ่งในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของสังคมในด้านต่างๆ ดังที่ พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้กล่าวถึงบทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางของสังคม สรุปได้ว่า ในอดีตวัดเป็นสถานศึกษาสำหรับชาวบ้าน เพื่อส่งกุลบุตรมารับการฝึกอบรมทางศีลธรรมและเล่าเรียนวิชาการต่างๆ เป็นสถานสงเคราะห์สำหรับผู้ยากจนได้ อาศัยเลี้ยงชีพ เป็นสถานพยาบาลเป็นที่พักคนเดินทาง เป็นสโมสรของชาวบ้านในการพบปะสังสรรค์ หรือหาความรู้เพิ่มเติม เป็นสถานบันเทิงสำหรับการจัดงานเทศกาลและมหรสพต่างๆ ของชาวบ้าน เป็นที่ไกลเกลียดชังพิพาทหรือแก้ปัญหาชีวิต เป็นศูนย์กลางในการรวบรวมศิลปวัฒนธรรมต่างๆ เป็นคลังพัสดุสำหรับเก็บของใช้ต่างๆ เพื่อให้ชาวบ้านได้ใช้ร่วมกันเมื่อมีงานบุญงานประเพณีหรือกิจกรรมอื่นๆ เป็นศูนย์กลางการบริหารหรือปกครองที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านใช้เป็นสถานที่สำหรับประชุมลูกบ้าน และเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในทางพุทธศาสนา (พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2513, น. 16) กล่าวได้ว่า การศึกษาสรรพวิทยาการเริ่มต้นและเกิดขึ้นที่วัด วัดในอดีตจึงมิได้เป็นเพียงสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาแต่อย่างเดียว แต่ยังเป็นสถาบันทางการศึกษาที่เป็นศูนย์กลาง ความรู้ทั้งวิชาหนังสือ วิชาอาชีพ และสติปัญญาของสังคมด้วยประการสำคัญที่สุดคือการอบรมบ่มเพาะกิริยามารยาท ศีลธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชนและชาวบ้าน เพื่อการสร้างคนที่มีสมบูรณ์แบบ ดังที่ พระมหาสุภา อุทโท ได้กล่าวถึง บทบาทของพระสงฆ์ต่อ

สังคมไทยในอดีต สรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาศีลธรรม จิตใจ และการส่งสอนวิชาการสมัยใหม่
แขนงต่างๆ แก่ประชาชนในสังคม (พระมหาสุภา อุทโท, 2541, น. 51)

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอด
ความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การ
สร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่าง
ต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2556, น. 2) พระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เปิดกว้างให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 9
(2) ว่า “การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน
องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น” (พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต),
2542, น. 20) คณะสงฆ์จึงมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พระสงฆ์จะต้องมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรม จริยธรรม
แก่เด็กและเยาวชน คือ จัดตั้งโรงเรียนหรือจัดตั้งศูนย์การเรียนการสอนในวัด ต่อจากนี้ไป วัดของ
พระพุทธศาสนาจะกลับมามีบทบาทในฐานะเป็นแหล่งการศึกษาของชุมชนเหมือนที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในอดีต
ดังนั้น พระสงฆ์จึงจำเป็นต้องปฏิรูปบทบาทใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
2542 (สมศักดิ์ บุญปู, 2554, น. 337)

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เริ่มจัดตั้งขึ้นครั้งแรกในประเทศศรีลังกา จากนั้นได้ขยายไปยัง
ประเทศอื่นๆ ที่มีพระภิกษุชาวลังกาไปจัดตั้ง สำหรับในประเทศไทยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เริ่ม
กำเนิดขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2496 - 2500 โดยพระพิมลธรรม (อาจ อาสภมหาเถร) อธิบดีสงฆ์ (เจ้าอาวาส)
วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ องค์กรพุทธสถานายกมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในพระบรม
ราชูปถัมภ์ ซึ่งมีสมณศักดิ์สุดท้ายเป็นที่สมเด็จพระพุทธมาจารย์ ได้เดินทางไปดูกิจกรรมพระพุทธศาสนาที่
ประเทศพม่าและศรีลังกา เห็นพระสงฆ์ในประเทศพม่าและศรีลังกาจัดระเบียบการสอนศีลธรรมแก่เด็กและ
เยาวชนได้ผลดีมาก และจัดการสอนเฉพาะวันอาทิตย์ เมื่อท่านเดินทางกลับมาประเทศไทยจึงได้ปรารภถึงการ
สอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ในประเทศพม่าและศรีลังกาแก่พระเจ้าหน้าที่บริหารและพระนิสิตของมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย และมีดำริว่า “โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์สมควรจะจัดให้มีขึ้นในประเทศไทยบ้าง
เพราะเด็กและเยาวชน มีความสนใจในพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ซึ่งจะทำให้เป็นกำลังสำคัญของ
พระพุทธศาสนาต่อไปและยังเป็นการส่งเสริมในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอีกประการหนึ่ง อีกทั้งเป็นการ
ให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนได้ศึกษาและรู้จักหลักธรรมในพระพุทธศาสนาได้ถูกต้องตามสมควรแก่วัยของตน”
ประกอบกับในสมัยนั้น พระที่เป็นเจ้าหน้าที่และพระนิสิตของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้นำบุตรหลาน
ของข้าราชการ พ่อค้า และประชาชนทั่วไปที่สนใจมาฟังบรรยายธรรม ฟีกสมาธิในวันอาทิตย์ ซึ่งพากันวิ่งเล่น
บริเวณลานอโศกวัดมหาธาตุฯ มาเล่านิทานและสอนธรรมะ นอกจากนั้นทางโรงเรียนและมหาวิทยาลัยต่างๆ
ได้อาราธนาพระสงฆ์ดังกล่าวไปสอนธรรมะ อบรมศีลธรรมแก่นักเรียนและนักศึกษาอีกด้วย ดังนั้น พระที่เป็น
เจ้าหน้าที่และพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงดำเนินการขอเสนออนุมัติต่อทางสภามหาวิทยาลัยเพื่อ
เปิดสอนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นและได้รับอนุมัติให้เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ.
2501 จึงนับได้ว่าเป็นโรงเรียนพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์แห่งแรกในประเทศไทย หลังจากนั้นก็ได้รับความ
สนใจมีการจัดตั้งขยายไปยังวัดต่างๆ ทั่วประเทศ (โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬา
ลกรณราชวิทยาลัย, 2565, ออนไลน์) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นสถานศึกษาในด้านองค์กร
สงเคราะห์การศึกษา ตามภารกิจของคณะสงฆ์หนึ่งที่เปิดการเรียนการสอนในวันอาทิตย์ การบริหารจัดการ
การศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้น กรมการศาสนาได้กำหนดแนวทางการปรับปรุง
กระบวนการ บริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนใน

ชุมชน โดยจะปรับเปลี่ยนกระบวนการดำเนินงานและโครงการในรูปแบบของการบูรณาการ ปฏิบัติการในลักษณะพื้นที่และการมีส่วนร่วมกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โดยมีมติมหาเถรสมาคม ระเบียบและประกาศกรมศาสนาที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้ 1) มติมหาเถรสมาคม เรื่อง การขยายศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของกรมการศาสนา 2) มติมหาเถรสมาคม เรื่องรายงานผลการสอบธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก ของนักเรียนนักศึกษาที่สอบได้ บันทึกลงในหลักฐานการศึกษา 3) ระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. 2550 และ 4) ประกาศกรมการศาสนา เรื่อง การจัดชั้นเรียนและหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์” (สุจินตนิพนธ์ หนูชู, 2556, น. 2)

คณะผู้วิจัยได้มองเห็นปัญหาการจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ว่าช่วงหลัง หลายศูนย์ในจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดอื่นๆ เกิดการปิดดำเนินการลงจึงต้องการศึกษาว่าเกิดจากปัญหาอะไร และควรมีแนวทางการบริหารจัดการอย่างไรจึงจะทำให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีพัฒนาการดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการจัดการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งมีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหาร/ครูของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น การได้มาซึ่งกลุ่มเป้าหมายโดยใช้วิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้กลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม ดังนี้

- 1.1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดจันทร์ประสิทธิ์ จำนวน 10 รูป/คน
- 1.2 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดโพธิ์ชัย จำนวน 10 รูป/คน
- 1.3 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดสว่างโนนเพียง จำนวน 10 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คณะผู้วิจัยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างตามแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ได้แก่

1. ใช้การศึกษาและวิเคราะห์เอกสารในขั้นตอนการได้มาของสารสนเทศบริบทของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
2. สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างนำไปปรึกษาที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ แล้วนำมาปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะ
3. ใช้การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายแล้วนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1. แบบบันทึกการสังเกต มีลักษณะเป็นแบบบันทึกตามสภาพจริงเชิงประวัติของพื้นที่ศึกษา

2. แบบวิเคราะห์เอกสารมีลักษณะเป็นประวัติความเป็นมาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในประเทศไทย แบบบันทึก รายการ เอกสาร วิธีการการแก้ปัญหาการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

3. แบบสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Model Structure)

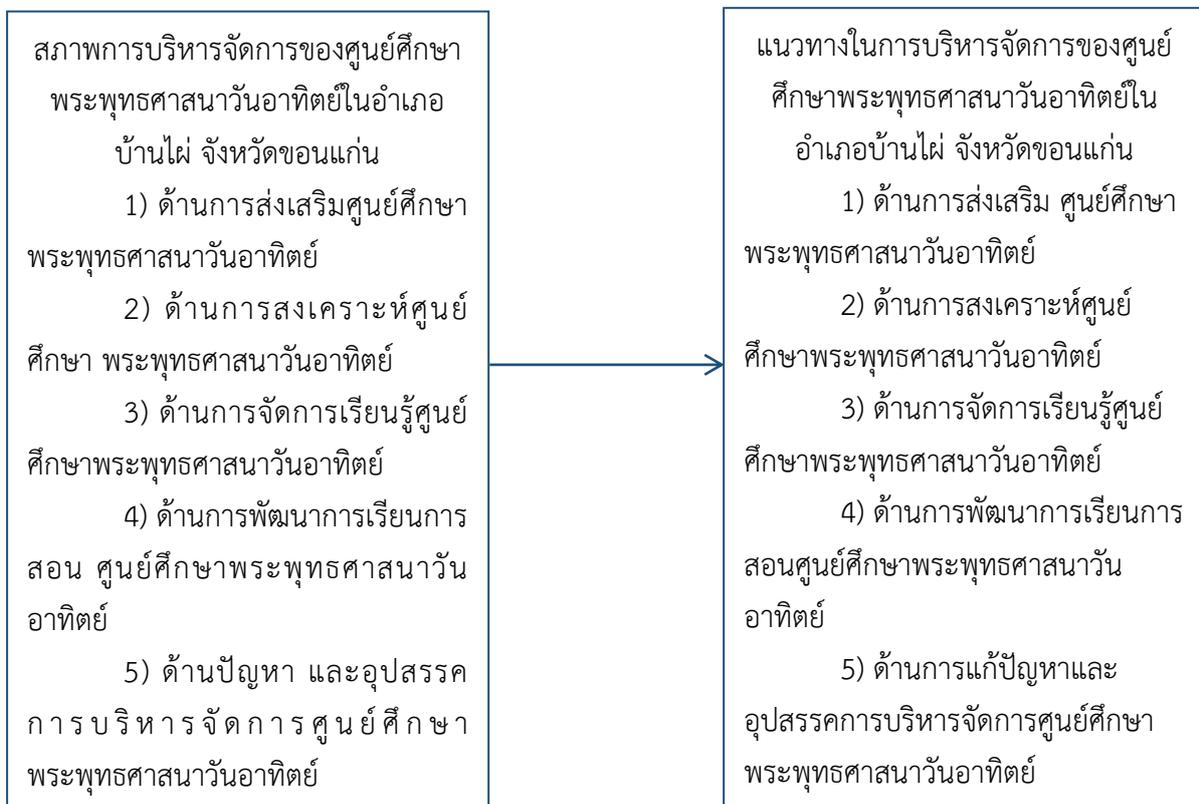
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพทุกขั้นตอน ประกอบด้วย เอกสารแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตและการสนทนากลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพวิเคราะห์ โดยวิธีการพรรณนาและบรรยาย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. สภาพปัญหาการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษา พระพุทธ ศาสนาวันอาทิตย์ในอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น

จากการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวม พบว่า มีข้อจำกัดในด้านทรัพยากรการบริหารที่จำเป็นและเอื้อให้เกิดความสำเร็จในการจัดการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านการส่งเสริมศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พบว่า นักเรียนขาดความสนใจเนื่องจากต้องเรียนพิเศษในวันเสาร์-อาทิตย์ ไม่มีพระภิกษุสงฆ์รุ่นใหม่เพื่อสืบสานในการจัดการศึกษาอย่างเต็มที่

2) ด้านการสงเคราะห์ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พบว่า งบประมาณเป็นปัญหาส่วนใหญ่ เนื่องจากไม่มีแหล่งรายได้ประจำ รับเงินอุดหนุนจากส่วนกลางแต่ไม่เพียงพอ รายได้บางส่วนมาจากการบริจาคตามศรัทธาและการบริจาคของ ประชาชนทำให้เป็นปัญหาและอุปสรรคในการวางแผนงาน

3) ด้านการจัดการเรียนรู้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พบว่า บุคลากรหลักสูตรจากส่วนกลาง และประยุกต์ใช้กับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อเน้นสอบปริยัติธรรม แผนกธรรมศึกษา ขาดบุคลากรประจำ มีลักษณะเป็นงานอาสาสมัคร มีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรที่รับผิดชอบบ่อย ทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง ครู อาจารย์ และบุคลากรมีไม่เพียงพอที่จะช่วยดำเนินกิจกรรมการเผยแพร่ธรรมและขยายการจัดการศึกษาให้กว้างขวาง พระสงฆ์และบุคลากรยังมีปัญหาความรู้ ความสามารถ และศักยภาพในด้านภาษาต่างประเทศ การสอน เทคนิคการนำเสนอ การใช้สื่อ การใช้เทคโนโลยีที่จำเป็น

4) ด้านการพัฒนาการเรียนการสอนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พบว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จำเป็น โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์มีไม่เพียงพอ และขาดการนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสอนนักเรียนและการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสมและเต็มประสิทธิภาพ สื่อการศึกษา เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอและไม่ทันสมัย เก่า ชำรุด ขาดการดูแลอย่างทั่วถึง บุคลากรผู้มีความรู้และทักษะการผลิตและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีจำกัด

5) ด้านปัญหา และอุปสรรคการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พบว่า เกิดจากขาดพระสังฆาธิการระดับตั้งแต่เจ้าอาวาสเอาใจใส่อย่างจริงจัง คณะสงฆ์ระดับบนส่งเสริมให้สอนธรรมศึกษาในสถานศึกษา เพื่อให้นักเรียนเข้าสอบธรรมศึกษาสนามหลวง แต่ขาดงบประมาณที่เพียงพอจากกรมการศาสนา ขาดพระสงฆ์ที่อาสาจัดการ เด็กเยาวชนเรียนพิเศษเสาร์-อาทิตย์เลยไม่สามารถเข้าเรียนได้ ขาดการจัดกิจกรรมส่งเสริมหลักสูตร เช่น การเรียนวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ หรือวิชาอื่นๆ ที่น่าสนใจ

2. แนวทางการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น

จากการศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวม พบว่า

1) ด้านการส่งเสริมศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนเงินอุดหนุนจากส่วนกลาง และให้มีการฝึกอบรมในการสอนและใช้สื่อเทคโนโลยีแก่ผู้สอน

2) ด้านการสงเคราะห์ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีจิตศรัทธาสนับสนุนจากทั้งส่วนกลางและองค์กรเอกชน เพื่อเป็นทุนการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชน

3. ด้านการจัดการเรียนรู้ศูนยศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ควรปรับหลักสูตรให้เหมาะสม รวมถึงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งจัดสรรเครื่องมือที่ทันสมัย เช่น อุปกรณ์ โต๊ะ ห้องเรียน เครื่องมือในการเรียนการสอน

4. ด้านการพัฒนาการเรียนการสอนศูนยศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ควรจัดสรรงบประมาณสำหรับอุปกรณ์สื่อการสอนให้เพียงพอ จัดอบรมบุคลากรด้านทักษะการสอน การผลิตและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

5. ด้านปัญหา และอุปสรรคการบริหารจัดการศูนยศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จัดทำประชาสัมพันธให้เห็นความสำคัญของศูนยศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อบรมและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และความสามารถในการบริหารจัดการตามศาสตร์สมัยใหม่ การจัดทำสื่อการสอน ตลอดจนจัดสถานที่ให้เหมาะสม หน่วยงาน เช่น คณะสงฆ์ควรส่งเสริมในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจน

อภิปรายผล

สภาพปัญหาการบริหารจัดการของศูนยศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ภาครัฐยังไม่มียุบายที่ชัดเจนในการพัฒนา ขาดการสนับสนุนส่งเสริมจากภาครัฐอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะด้านงบประมาณ และด้านวิชาการ ยังไม่มีการนำศักยภาพของวัดและพระภิกษุสงฆ์มาใช้ให้เป็นประโยชน์ ในการจัดการศึกษาอย่างเต็มที่ ขาดบุคลากรประจำ มีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรที่รับผิดชอบบ่อย ทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง ครูอาจารย์ และบุคลากรมีไม่เพียงพอที่จะช่วยดำเนินกิจกรรมการเผยแผ่ธรรมและขยายการจัดการศึกษาให้กว้างขวาง เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จำเป็น โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์มีไม่พอเพียง และขาดการนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเผยแผ่ธรรมและการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสมและเต็มประสิทธิภาพ การจัดสภาพแวดล้อม ภูมิทัศน์ อาคารสถานที่หรือกายภาพให้มีความสงบ สะอาด เป็นแหล่งการเรียนรู้ข้อมูลและการจัดการความรู้ ยังได้รับความสำคัญน้อย ขาดการรวบรวมตรวจสอบ จัดระบบ เผยแพร่และกระจายข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาภาณุวัฒน์ ภูภิณณเมธี (2556, น. 110) ศึกษาการบริหารจัดการศูนยศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดลำปาง สำหรับปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการศูนยศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พบว่า ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เช่น ความต่อเนื่องของการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนการสอน ครูและบุคลากรที่เป็นอาสาสมัครเข้ามาช่วยงาน มีภาระงานปกติทำให้ขาดการทุ่มเท ขาดกระบวนการประเมินคุณภาพของหลักสูตร และกระบวนการจัดการเรียนการสอน และกระบวนการจัดการเรียนการสอน ขาดการนำหลักสูตรแกนกลางมาดำเนินการ ส่วนใหญ่เป็นการเรียนแบบกิจกรรมที่มีการบูรณาการ การเรียนรู้นอกหลักสูตรมากกว่าในหลักสูตร ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครู หรืออาสาสมัครที่เข้ามาเป็นผู้นำทำกิจกรรม ขาดความรู้และทักษะ เทคนิคการประยุกต์ใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่หลากหลาย เป็นสิ่งที่ควรดำเนินการ แต่ขาดงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านคุณภาพผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา เนื่องจากความหลากหลายของผู้เรียน ระดับคุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับความพร้อมและศักยภาพของผู้เรียน การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนจึงไม่เป็นไปตามมาตรฐาน แต่เป็นไปตามศักยภาพผู้เรียน และขาดการติดตามคุณภาพของผู้เรียนบางส่วนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผู้เรียนเมื่อจบการศึกษา มีการย้ายสถานศึกษา

ส่วนแนวทางในการบริหารจัดการของศูนยศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ใน อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่นนั้น ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุนมากกว่านี้ จัดทำบันทึกรายรับ - รายจ่ายเป็นปัจจุบันตรวจสอบได้และเปิดเผยต่อชุมชน และสรุปงบประมาณที่ใช้ในแต่ละปี เพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาให้ความรู้แก่นักเรียน ควรจัดสรร

งบประมาณสำหรับอุปกรณ์สื่อการสอนให้เพียงพอ จัดทำประชาสัมพันธ์ให้เห็นความสำคัญของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อบรมและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และความสามารถในการบริหารจัดการสมัยใหม่ ตลอดจนจัดสถานที่ให้เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาทรงยศ แทนยัง (2560, บทคัดย่อ) ศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ศูนย์ควรมีหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน หลักสูตรควรเป็นหลักสูตรเชิงปฏิบัติการ มีความยืดหยุ่น ควรพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับผู้เรียน จัดทำคู่มือ เกี่ยวกับ การทำแผนการสอน การวัดและประเมินผล คณะกรรมการบริหาร ควรมีการประชุมกันอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง เพื่อกำหนดนโยบายและวางแผนทำงานควรจัดทำคู่มือการบริหารศูนย์พร้อมทั้งระบุขอบข่ายภาระงานให้ชัดเจน ควรมีการจัดสวัสดิการสำหรับบุคลากร ทางศูนย์ควรจัดตั้งกองทุนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยการระดมทุนจากภาคเอกชน หน่วยงานของรัฐและประชาชนทั่วไป มีการจัดทำแผนงบประมาณประจำปีให้เป็นลายลักษณ์อักษร ควรเปิดโอกาสให้คณะทำงานมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณ ศูนย์ควรเชิญชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรมกับทางศูนย์ และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ควรมีการสร้างความตระหนักร่วมกันกับชุมชนเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมของศูนย์ มีการประสานความร่วมมือจากผู้ประกอบการและชุมชนให้มากขึ้น ทางศูนย์ควรทำข้อตกลงความร่วมมือกับสถานศึกษาใกล้เคียง เพื่อส่งนักเรียนเข้ามาเรียนในศูนย์ ควรมีการบริหารศูนย์ให้มีคุณภาพเพื่อเป็นการจูงใจนักเรียน ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและนักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ที่ได้จากการมาเรียนที่ศูนย์ ศูนย์ขนาดเล็กควรปรับโครงสร้างให้เหมาะสมกับบริบท ทันสมัย โดยเทียบเคียงกับโครงสร้างการบริหารสถานศึกษาทั่วไป ควรระบุขอบข่ายภาระงาน ตามโครงสร้างให้ชัดเจน ควรจัดทำป้ายโครงสร้างการบริหารงาน ทางศูนย์ควรส่งเสริมการจัดสถานที่ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย มีการประเมินอาคารสถานที่ ศูนย์ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการคิดแบบโยนิโสมนสิการ สนับสนุนตำราเรียนให้เพียงพอ โดยขอการสนับสนุน สื่ออุปกรณ์จากหน่วยงานของรัฐเอกชนและชุมชน ผู้สอนควรใช้อุปกรณ์เหลือใช้เป็นการเรียนการสอน และใช้สื่อโนโซเซียลมีเดียเมื่อมีโอกาสเหมาะสม

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

สภาพปัญหาการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม พบว่า มีข้อจำกัดในด้านทรัพยากรการบริหารที่จำเป็นและเอื้อให้เกิดความสำเร็จในการจัดการศึกษา

แนวทางในการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนงบประมาณ และบุคลากรมากกว่านี้ ส่งเสริมและจัดหาสื่อเทคโนโลยี เพื่อใช้ในการสอนของผู้สอนอย่างเพียงพอ และประชาสัมพันธ์ให้เห็นความสำคัญของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

เพื่อให้ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น มีมาตรฐานตามมาตรฐานขั้นพื้นฐานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น กรมการศาสนาและคณะสงฆ์ควรจัดสรรงบประมาณ สำหรับอุปกรณ์สื่อการสอนให้เพียงพอ ควรเพิ่มกิจกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนเพิ่มมากขึ้น จัดสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาให้ความรู้แก่นักเรียน ประชาสัมพันธ์ให้เห็นความสำคัญของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

2.2 ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกับการจัดการศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในอำเภออื่นๆ ในจังหวัดอื่นๆ และนำผลมาพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการที่ดีและเหมาะสม
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น
3. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณธรรม ศิลธรรมแก่เด็กและเยาวชน โดยศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดขอนแก่น

เอกสารอ้างอิง

- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2542). *การคณะสงฆ์ กับ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาทรงยศ แท่นยั้ง. (2560). *การศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร*. (ปริญาญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- พระมหาภาณุวัฒน์ ปฎิภาณเมธี. (2556). *รายงานการวิจัยการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดลำปาง*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุภา อุกุโท. (2541). *บทบาทพระสงฆ์ไทยใน 2 ทศวรรษหน้า (2541 - 2560)*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. (2513). *พุทธศาสนากับสังคมไทยปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: สยามสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์.
- โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2655). *ประวัติโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. สืบค้น 1 มกราคม 2565. จาก http://sunday2.mcu.ac.th/?page_id=7.
- สมศักดิ์ บุญปู. (2554). *พระสงฆ์กับการศึกษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2556). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 25545*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุจินตนิท หนูชู. (2556). *รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต).

